

Ляшевська Людмила Іванівна,
кандидат юридичних наук,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: l_lyashevskaya@ukr.net
ORCID 0000-0002-0335-2891

doi: 10.21564/2414–990x.139.115350
УДК 347.513

ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ САМООХОРОНИ І САМОЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Розглянуто питання охорони особою своїх прав та її співвідношення із захистом; проаналізовано позиції вчених з цього питання. Наголошено на складності проблем використання засобів охорони та відшкодування шкоди у цьому випадку.

Ключові слова: самозахист; охоронні засоби; сигналізаційні; уражаючі засоби охорони.

Ляшевская Л. И., кандидат юридических наук, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.

e-mail: l_lyashevskaya@ukr.net ; ORCID 0000-0002-0335-2891

К вопросу соотношения самоохраны и самозащиты права собственности в Украине

Рассматриваются вопросы охраны лицом своих прав и ее соотношение с защитой; анализируются позиции ученых по этому вопросу. Подчеркивается сложность проблем использования средств охраны и возмещение вреда в этом случае.

Ключевые слова: самозащита; охранные средства; сигнализационные; поражающие средства охраны.

Постановка проблеми. Основною ознакою правової, демократичної, соціальної держави є її орієнтація на людину та особистість. Адже саме людина є найбільшою цінністю суспільства, а її розвиток, задоволення потреб та інтересів визнається одним із головних завдань держави [7, с. 249].

Питання охорони та її співвідношення із захистом є актуальним в юридичній літературі у зв'язку з відсутністю чітких критеріїв їх розмежування і гострими дискусіями цивілістів. Крім того, досить неоднозначно розглядається питання охорони особою своїх прав і законних інтересів власними зусиллями, без звернення до компетентних державних органів або органів місцевого самоврядування, з використанням різного роду механічних, електронних засобів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями співвідношення захисту та самоохорони займалися О. М. Нечаєва (O.M. Nechaieva), І. М. Осолінкер (I.M. Osolinkier), Д. В. Мікшис (D.V. Mikshys), І. В. Берестовський (I.V. Berestovskiy), В. О. Матвійчук (V.O. Matviichuk), О. Д. Луспенник (O.D. Luspenyk), В. Л. Яроцький (V.L. Yarotskiy) та ін. Проблеми використання охоронних засобів розглядали С. Д. Гринько (S.D. Hrynko) М. Л. Комісаров (M.L. Komissarov) та ін.

Метою цієї статті є дослідження співвідношення охорони та захисту особою своїх прав, особливостей використання охоронних засобів та відшкодування шкоди у цьому випадку.

Виклад основного матеріалу. Охорона може виявлятися у фактичних діях учасника цивільного обороту, який вчиняє їх з метою недопущення порушення своїх прав. Аналізуючи превентивний спосіб захисту права власності, І. В. Жилінкова (I.V. Zhylinkova) пропонує виділення двох груп цивільно-правових способів захисту права власності: а) превентивні способи, які застосовуються для попередження порушення права власності; б) відновлювальні способи, які спрямовані на відновлення правового та майнового становища потерпілої сторони (віндикаційний та негативний позови, визнання права власності тощо). При цьому вчена констатує, що в цілому превентивний захист спрямований на попередження порушення права власності, яке є відсутнім на момент подання позову, але за всіма обставинами розвитку подій реально можливе в майбутньому. Підґрунтям для такого висновку стала норма ч. 2 ст. 386 ЦК України [8, с. 130–131], якою визначено, що власник, який має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, може звернутися до суду з вимогою про заборону вчинення нею дій, які можуть порушити його право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню [22]. Превенція порушення передбачає, що воно не вчиняється. Тому виникає закономірне питання стосовно підстав застосування самозахисту, а також чи можна вважати окреслене самозахистом.

Т. С. Порошук (T.S. Poroshchuk) [20, с. 194], а також В. П. Грибанов (V.P. Hrybanov) [5, с. 117–119] розрізняють наступні способи самозахисту: а) превентивний; б) активно-оборонний.

З цього приводу О. М. Нечаєва зазначає, що самозахист можливо здійснювати лише шляхом дій, адже важко собі уявити, як шляхом бездіяльності фізична особа захищає своє право. При цьому самозахист нерідко пов'язують з охороною права. Між тим, поняття «захист» і «охорона» не співпадають. Не випадково у зв'язку з цим немає такого терміна, як «самоохорона» [17, с. 25]. Проте в окресленому ракурсі слід звернути увагу на те, що І. М. Осолінкер (I.M. Osolinkier) у своєму дисертаційному дослідженні висловив пропозицію саме стосовно введення цього терміна в науковий категоріальний апарат цивілістики. На думку вченого, самоохороною права власності є не заборонена законом та моральними засадами суспільства діяльність особи щодо збереження свого майна, забезпечення його цілісності від пошкоджень та знищення, яка здійс-

нюється до правопорушення, має превентивний характер і вчиняється у формі бездіяльності, яка є наслідком вчинення юридично значущої дії [19, с. 11–12].

При цьому самоохорона (як режим) може існувати паралельно із самозахистом (наприклад, якщо превентивний вплив відповідних способів не дав бажаного результату і самоохоронні засоби не припинили правопорушення).

На наше переконання, запропонований критерій і підхід у цілому є раціональним, адже попереджувальні механізми (прилади, пристрої, обладнання тощо) самостійно можуть виконувати захисні функції і повідомляти про порушення прав відповідного суб'єкта (або загрозу порушення його прав) після відвернення такої загрози або припинення самого порушення.

Д. В. Мікшис (D.V. Mikshys) зазначає, що охорона і захист різняться за цільовою ознакою: перша спрямована на попередження правопорушень, а друга – на поновлення порушених прав. На переконання вченого, самостійна охорона цивільних прав – сукупність спрямованих на попередження можливого порушення права самостійних односторонніх дій суб'єкта такого права та (або) інших осіб, які діють в його інтересах проти дій заздалегідь невизначеного кола осіб, а також природних явищ [14, с. 31]. Так само і І. В. Берестовський (I.V. Berestovskiy) стоїть на позиціях, що розмежування охорони та захисту обумовлено тим, що мета і способи захисту та охорони відрізняються від способів їх використання [3, с. 256].

Однак ніби на доповнення визначенню самоохорони О. І. Антонюк (O.I. Antoniuk) зазначає, що заходом охорони є влаштування пристроїв автоматичного ураження порушника, оскільки під час їх встановлення існує лише потенційна загроза порушення. Спрацювання ж цих пристроїв є самозахистом, якщо при цьому не порушуються межі правомірності [2, с. 11]. Н. В. Никитченко (N.V. Nykychenko) також стверджує, що за загальним правилом, самозахистом не визнається проведення заходів щодо охорони свого майна, звернення до третіх осіб, які надають послуги з приводу забезпечення схоронності майна чи особи [18, с. 367].

Хоча варто зауважити, що деякі вчені прирівнюють охоронні дії до самозахисту (В. О. Матвійчук [13, с. 414], Д. Д. Луспеник). Так, Д. Д. Луспенику (D.D. Luspennyk) видається безпідставним твердження деяких науковців, що самозахистом не визнається проведення заходів щодо охорони свого майна. Саме такі способи самозахисту визнавали і коментували вчені-цивілісти – В. П. Грибанов (V.P. Hrybanov), Ю. Г. Басін (Yu.H. Basin), Г. Я. Стоякін (H.Ia. Stoiakin), М. І. Брагинський (M.I. Brahynskiy), М. І. Усенко (M.I. Usenko), Г. О. Ствердлик (H.O. Stverdlyk) та інші [12, с. 5].

Стосовно співвідношення категорій «правовий захист» і «правова охорона» В. Л. Яроцький (V.L. Yarotskiy) в аспекті речово-правових відносин зазначив, що «охорона речових прав» є поняттям ширшим і охоплює всю сукупність норм права, які передбачають підстави набуття речових прав та його припинення, обсяг правомочностей власника, порядок та межі здійснення права, правовий режим окремих видів об'єктів речових прав, а також сукупність організацій-

них і правових заходів, спрямованих на забезпечення реалізації і поновлення порушеного права [23, с. 162]. Таку ж позицію підтримує і М. М. Мікуліна (М.М. Mikulina) [15, с. 307].

Зазначене вище уможливорює такий висновок: охороною в широкому розумінні є охоронний (превентивний, виховний) вплив норм права і юридичних механізмів на учасників цивільного обороту, що забезпечує як нормальну реалізацію прав, так і їх відновлення у разі порушення.

Охорона у вузькому розумінні є конкретною діяльністю компетентних (юрисдикційних) суб'єктів стосовно забезпечення недоторканності прав учасників цивільного обороту. При цьому у разі порушення таких прав або реальної загрози їх порушення, якщо це передбачено договором або законом, особа може здійснювати захист своїх прав як протидію такому порушенню або загрозі його вчинення. Отож, самоохороною є здійснення особою діяльності щодо забезпечення недоторканності своїх прав самостійно без звернення до компетентних органів державної влади. А захистом є діяльність компетентних (юрисдикційних) органів, спрямована на відновлення порушених суб'єктивних цивільних прав учасників цивільного обороту і їх законних інтересів, а також ліквідацію наслідків порушення. Самозахистом є відповідна діяльність учасника цивільного обороту, яка здійснюється самостійно без звернення до компетентних (юрисдикційних) органів. При цьому на відміну від захисту, який здійснюється органами державної влади та/або місцевого самоврядування, самозахист і самоохорона здійснюються як суб'єктом, чиї права порушені, так і іншим учасником цивільного обороту, що не змінює неюрисдикційного характеру відповідної діяльності. При цьому характер охоронних засобів обумовлює можливість їх використання у правовідносинах, що передбачають фактичні порушення прав та законних інтересів їх учасників. Тобто такі способи можуть бути використані в правовідносинах, в яких порушення проявляється фактичним посяганням порушника на майнові або немайнові блага потерпілої особи.

У цілому всі засоби охорони можна поділити на уражуючі, запираючі, сигналізаційні та змішаного типу. Перші мають ознаки джерел підвищеної небезпеки. Поняття джерела підвищеної небезпеки міститься у ст. 1187 ЦК України. При цьому у постанові Пленуму від 1 березня 2013 р. № 4 «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки» Верховний Суд України роз'яснив, що, оскільки зазначена норма не містить вичерпного переліку видів джерел підвищеної небезпеки (видів підвищеної небезпечної діяльності), суд, беручи до уваги особливості предметів, речовин або інших об'єктів, що використовуються в процесі діяльності, має право визнати джерелом підвищеної небезпеки також й іншу діяльність. До цих особливих властивостей слід відносити створення підвищеної ймовірності завдання шкоди через неможливість повного контролю за ними з боку людей (пункт 5) [21, п. 5]. Як зазначає С. Д. Гринько (S.D. Hrynko), відомі випадки охорони майна шляхом мінування периметру, проведення по ньому високої напруги, випуску на територію диких тварин тощо [6, с. 71].

Сигналізаційними засобами є різноманітні пристрої і прилади, призначенням яких є інформування (сигналізування) потерпілому або іншим учасникам правовідносин, наприклад, службам охорони, про можливість вчинення стосовно охоронюваних законом благ протиправних посягань. Такі засоби можуть виконувати інформаційну функцію, а також здійснювати відлякувальний вплив на правопорушників.

Щодо запираючих пристроїв М. Л. Комісаров (M.L. Komissarov) відзначає, що вони повинні перешкоджати фізичному злочинному проникненню або несанкціонованому використанню певних об'єктів, а також інформувати про подібні дії. Вчений пропонує розглядати запираючі пристрої як охоронні пристрої, які умовно поділяються вченим на: 1) запираючі прилади; 2) замки; 3) складні запираючі прилади [10, с. 248 – 249].

Для визначення меж використання охоронних засобів можна змоделювати традиційну і поширену ситуацію, коли власник певного майна, наприклад, цілісного майнового комплексу виробничого призначення, огорожує його металевою огорожею, крізь яку пропускає електричний струм. Сам факт встановлення відповідних засобів, що створюють загрозу життю, здоров'ю чи майну учасникам правовідносин, може бути визнаний протиправним і стати підставою для їх демонтуння, зокрема у примусовому порядку [22].

Що ж стосується меж використання охоронних засобів при наявності протиправних посягань з боку особи, якій вони завдають шкоду, то на наше переконання, вони мають бути загальними і визначатися з урахуванням цінності охоронюваних об'єктів і з урахуванням того, що спричинення правопорушнику смерті може бути виправдане лише його посяганням на життя і здоров'я особи.

Якщо загроза життю чи здоров'ю особи, що викликана засобами охорони, не є реальною, однак такі засоби, тим не менше, завдають шкоду особі (наприклад, якщо порушники проникають на територію, де міститься огорожа, з метою переховатися, однак зазнають шкоди життю чи здоров'ю), то в такому разі питання меж самозахисту визначається обставинами заподіяння шкоди аналогічно удаваній обороні. Однак при удаваній обороні наявна суб'єктивна сторона – відношення особи, яка само захищається, до відповідного діяння іншої особи, а при використанні способів охорони таке відношення відсутнє.

Вищевикладене свідчить про те, що використання засобів охорони (самоохорони) учасником цивільних правовідносин спричиняє низку питань, вирішення яких залежить від конкретних обставин, в яких вони використовуються. Якщо використання таких способів створює реальну загрозу необґрунтованого завдання шкоди життю, здоров'ю або майну інших учасників цивільних правовідносин, то в такому разі силами юрисдикційного захисту використання відповідних засобів може бути заборонено, що унеможливить їх подальшу експлуатацію. У зв'язку з цим можливість і ефективність використання таких засобів залежить, перш за все, від обставин використання, які повинні мінімізувати можливість заподіяння необґрунтованої шкоди іншим учасникам правовідносин. Якщо реальність такої загрози буде виключена, то в такому разі засоби охорони

зможуть бути використані в рамках правового поля. У свою чергу відповідальність власника таких засобів перед особами, яким завдано відповідну шкоду, вирішуватиметься залежно від наявності ознак протиправності в діях таких осіб. При відсутності протиправності шкода відшкодовується власником охоронних засобів в повному розмірі, а при наявності це питання вирішується з урахуванням меж самозахисту при визначенні засобів охорони засобами самозахисту.

Висновок. Охороною у широкому розумінні є охоронний (превентивний, виховний) вплив норм права і юридичних механізмів на учасників цивільного обороту, що забезпечує як нормальну реалізацію прав, так і їх відновлення у разі порушення.

У цілому самоохорона й самозахист можуть відображати окремі стадії розвитку механізму захисту як реакції на протиправні діяння суб'єктів права. Встановлюючи охоронні пристрої та/або механізми, суб'єкт тим самим здійснює охорону своїх прав і законних інтересів. У разі, коли охоронні механізми (прилади, пристрої), реагуючи на порушення права (загрозу його порушення), припиняють таке порушення, їх можна вважати способами самозахисту.

Список літератури:

1. Антонюк О. Заходи самозахисту цивільних прав та інтересів. *Підприємництво, госп-во і право*. 2003. № 6. С. 23–27.
2. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 2004. 20 с.
3. Берестовський І. В. Механізм реалізації функції захисту прав людини і громадянина Українською державою. *Митна справа*. 2012. № 1 (79). Ч. 2, Кн. 2. С. 254–260.
4. Габріадзе М. Р. Суб'єктний склад зобов'язань, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Митна справа*. 2014. № 1 (91). Ч. 2, Кн. 2. С. 131–135.
5. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав [изд. 2-е, стереотип]. Москва.: Статут, Консультант Плюс, 2001. 411 с.
6. Гринько С. Д. Поняття та підстави виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої правомірними діями. *Університетські наук. записки*. 2008. № 3 (27). С. 65–73.
7. Єщук О. М. Законодавче регулювання адміністративно-правової охорони. *Митна справа*. 2013. № 4 (88). Ч. 2, Кн. 1. С. 248–253.
8. Жилінкова І. Превентивний спосіб захисту права власності. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2005. № 3 (42). С. 130–136.
9. Кархалев Д. Н. Пресекательные меры защиты в гражданском праве. *Рос. юстиция*. 2008. № 1. С. 14–15.
10. Комісаров М. Л. Визначення та класифікація запираючих пристроїв. *Пробл. правозн. та правоох. діяльності*. 2001. № 2. С. 247–255.
11. Кухарев О. Є. Підстави виникнення зобов'язань унаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної. *Право і безпека*. 2010. № 2. С. 205–209.
12. Луспенник Д. Д. Реалізація права на самозахист цивільних прав – новела нового цивільного кодексу України: поняття і межі здійснення. *Адвокат*. №11. 2004. С. 3–8.
13. Матвійчук В. О. Самозахист речових прав. *Держава і право*. 2005. Вип. 28. С. 410–415.
14. Микшис Д. В. Самозащита гражданских прав: проблемы теории. *Закон: журн. для деловых людей*. 1998. № 1. С. 28–31.
15. Мікуліна М. М. Чи забезпечений захист суб'єктивних цивільних прав особи? *Держава і право*. 2012. Вип. 57. С. 306–311.

16. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / [Кузнецова Н. С., Кот О. О., Боднар Т. В. та ін.] ; за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – [4-те вид., перероб. і допов.]. Київ: Юрінком Інтер, 2005. Т. II. 2010. 1056 с.
17. Нечаева А. М. Самозахист по семейному праву. *Государство и право*. 2008. №7. С. 25–31.
18. Никитченко Н. В. До питання попередження порушення прав та інтересів суб'єктів господарювання. *Держава і право*. 2011. Вип. 53. С. 366–370.
19. Осолінкер І. М. Самозахист права власності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Харків. 2011. 20 с.
20. Порошук Т. С. Юридична природа самозахисту в цивільному праві. *Пробл. цив. права та цив. процесу на сучасному етапі розвитку законодавства: матер. міжвуз. курсантської (студентської) наук. конф.* (Донецьк, 5 квітня 2002 р.). Донецьк, 2002. С. 194 – 197.
21. Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 березня 2013 р. № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13>.
22. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
23. Яроцький В. Л. Самозахист як правовий засіб захисту речових прав. *Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Сер.: Економічна теорія та право. 2014. № 1 (16). С. 160–170.

References:

1. Antoniuk, O. (2003). Zakhody samozakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv. *Pidpriemnytstvo, hosp-vo i pravo*, 6. 23–27 [in Ukrainian].
2. Antoniuk, O.I. (2004). Pravo uchashnykiv tsyvilnykh pravovidnosyn na samozakhyst. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Berestovskyi, I.V. (2012). Mekhanizm realizatsii funktsii zakhystu prav liudyny i hromadianyna Ukrainskoiu derzhavoiu. *Mytna sprava*, 1 (79). Part 2, Kn. 2, 254–260. [in Ukrainian].
4. Habriadze, M.R. (2014). Subiektnyi sklad zobov'язan, shcho vynykaiut u zviyazku zi stvorennyam zahrozy zhyttiu, zdoroviu, mainu fizychnoi osoby abo mainu yurydychnoi osoby. *Mytna sprava*, 1 (91). Ch. 2, Kn. 2. 131–35 [in Ukrainian].
5. Gribanov, V.P. (2001). Implementation and protection of the civil rights. [prod. the 2nd, stereotype.]. Moscow: Statute, Consultant Plus, 411 [in Russian].
6. Hrynko, S.D. (2008). Poniattia ta pidstavy vynyknennia zobov'язan iz vidshkoduvannia shkody, zavdanoi pravomirnymy diiamy. *Universytetski nauk. zapysky*, 3 (27), 65–73 [in Ukrainian].
7. Ieshchuk, O.M. (2013). Zakonodavche rehuliuвання administratyvno-pravovoi okhorony. *Mytna sprava*, 4 (88), Part 2, Kn. 1, 248–253 [in Ukrainian].
8. Zhylinkova, I. (2005). Preventyvnyi sposib zakhystu prava vlasnosti. *Visn. Akad. prav. nauk Ukrainy*, 3 (42), 130–136 [in Ukrainian].
9. Karkhalev, D.N. (2008). Preclusive measures of protection in civil law. Ros. *Ustitsiya – Russian Ustition*, 1, 14–15 [in Russian].
10. Komissarov, M.L. (2001). Vyznachennia ta klasyfikatsiia zapyraiuchykh prystroiv. *Probl. pravozn. ta pravookh. Diialnosti*, 2, 247–255 [in Ukrainian].
11. Kukhariev, O.Ie. (2010). Pidstavy vynyknennia zobov'язan unaslidok stvorennya zahrozy zhyttiu, zdoroviu, mainu fizychnoi osoby abo mainu yurydychnoi osoby. *Pravo i bezpeka*, 2, 205–209 [in Ukrainian].
12. Luspenyk, D.D. (2004). Realizatsiia prava na samozakhyst tsyvilnykh prav – novela novoho tsyvilnoho kodeksu Ukrainy: poniattia i mezhi zdiisnennia. *Advokat*, 11, 3–8 [in Ukrainian].
13. Matviichuk, V.O. (2005). Samozakhyst rechovykh prav. *Derzhava i pravo*, issue 28, 410–415 [in Ukrainian].
14. Mikshis, D.V. (1998). Self-defense of the civil rights: theory problems. *Law: journal for business people*, 1, 28–31 [in Russian].

15. Mikulina, M.M. (2012). Chy zabezpechenyi zakhyst sub'iektivnykh tsyvilnykh prav osoby? *Derzhava i pravo*, issue 57, 306–311 [in Ukrainian].

16. Kuznietsova, N.S., Kot, O.O., Bodnar, T.V. et al. Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy. (2010). (Vols. 1–2; Vol. 2). O.V. Dzera, N.S. Kuznietsova, V.V. Luts (Eds.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

17. Nechayeva, A.M. (2008). Self-defense on family law. *State and law*, 7, 25–31 [in Russian].

18. Nykytchenko, N.V. (2011). Do pytannia poperedzhennia porushennia prav ta interesiv sub'iektiv hospodariuvannia. *Derzhava i pravo*, issue 53, 366–370 [in Ukrainian].

19. Osolinkier, I.M. (2011). Samozakhyst prava vlasnosti v Ukraini: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

20. Poroshchuk, T.S. (2002). Yurydychna pryroda samozakhystu v tsyvilnomu pravi. *Probl. tsyv. prava ta tsyv. protsesu na suchasnomu etapi rozvytku zakonodavstva: mater. mizhvuz. kursantskoi (studentskoi) nauk. konf.* (Donetsk, 5 kvitnia 2002 roku). Donetsk, 194–197 [in Ukrainian].

21. Pro deiaki pytannia zastosuvannia sudamy zakonodavstva pry vyrishenni sporiv pro vidshkoduvannia shkody, zavdanoi dzherelom pidvyshchenoi nebezpeky: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 1 bereznia 2013 roku № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13> [in Ukrainian].

22. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

23. Yarotskyi, V.L. (2014). Samozakhyst yak pravovyi zasib zakhystu rechovykh prav [Self-defense as a legal means of enforcement]. *Visn. Nats. un-tu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Ser.: *Ekonomichna teoriia ta pravo*, 1 (16), 160–170 [in Ukrainian].

Lyashevskaya L. I., PhD in Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: l_lyashevskaya@ukr.net ; ORCID 0000-0002-0335-2891

About the question of the correspondence of the self-preservation to the self-defense of the property rights in Ukraine

The issue of protection and its relationship with self-defense is relevant in the legal literature due to the absence of clear criteria for their differentiation and existence of sharp discussions of civilians.

Some civilists emphasize that the concepts of “defense” and “protection” do not coincide (O. M. Nechaeva, I. M. Osolinkier). It is not accidental that there is no such term as “self-protection”. In general, self-defense and self-protection may reflect definite stages of the mechanism of protection development as a reaction to the wrongful acts of the subjects of law. By installing security means and / or mechanisms, the subject thereby protects his/her rights and legitimate interests.

The author believes that the proposed criterion and approach in general is rational, since preventive mechanisms (devices, appliances, equipment, etc.) can independently carry out protective functions and inform about the violations of the rights of the subject (or threat to violation of his rights) after the prevention of such threat, or termination of the violation itself.

All means of protection can be divided into striking, locking, signaling and of mixed types. The responsibility of the owner of such means before the persons who have suffered from the corresponding damage will be decided depending on the presence of signs of unlawfulness in the actions of such persons. In the absence of unlawfulness, the damage is compensated by the owner of the protective means in a full amount, and in the presence of an offense, this issue is solved taking in account the limits of self-defense in determining the means of protection with the means of self-defense.

Thus, when security mechanisms (devices, appliances), reacting to a violation of law (the threat of its violation), prevent such a violation, they can be considered as a means of self-defense.

Keywords: self-defense; security means; signaling; striking; locking; security alarm and mixed-type means.

Надійшла до редколегії 15.11.2017 р.